

Програма
для загальноосвітніх навчальних закладів
з російською, кримськотатарською та польською
мовами навчання

Українська мова

10–12 класи

Рівень стандарту

Пояснювальна записка

Роль і місце української мови в структурі загальної середньої освіти визначаються особливостями мови як могутнього націє- і державотворчого фактора, вагомим чинником формування особистості громадянина України. Українській мові належить одне з чільних місць серед національних вартостей. Будучи рідною мовою однойменного етносу, українська мова водночас є своєрідним національним кодом, який об'єднує всіх громадян України, з населення гуртує народ. Вільне володіння державною мовою має неабияке значення для соціалізації громадян України різних національностей, стимулювання їх інтелектуального внеску в науковий потенціал, інтеграції в культуру українського народу, формування української наукової, мистецької, політичної та бізнесової еліти з числа представників різних етносів.

Державний статус української мови передбачає її пріоритетне використання в усіх сферах суспільного життя. Це зумовлює значущість вивчення української мови як шкільного предмета. Особливо гостро стоїть проблема опанування державної мови тими учнями, для яких рідна мова – інша і, зокрема, російська. Адже без знання державної мови сьогодні неможливо стати повноправним громадянином, патріотом України, її захисником, кваліфікованим спеціалістом в будь-якій галузі виробництва. Знання української мови має бути достатнім для того, щоб з її допомогою випускник школи якнайповніше реалізував свої життєві потреби, плани і наміри в умовах зростлого попиту суспільства на мислячу, діяльну, творчу, національно свідому особистість.

На розв'язання саме цих завдань спрямована нова програма, укладена на основі Державного стандарту загальної середньої освіти з урахуванням Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Укладена відповідно до нових вимог програма, крім своєї традиційної функції, – бути основою для планування і здійснення навчально-виховного процесу, – детальніше окреслює очікувані результати навчання і тим самим визначає об'єктивні критерії для їх оцінки. Саме цим зумовлені структурні особливості програми. На відміну від традиційної, де зміст навчання, а також вимоги до знань і вмінь учнів мали вигляд суцільного тексту, нова програма має інший формат і складається з двох граф, де докладно вписано зміст навчання, деталізовано знання, що їх слід засвоїти, та вміння, які необхідно сформулювати в учнів під час вивчення конкретної теми курсу. Уміння градуюються за рівнями – від репродуктивних до конструктивних і творчих. Це дає змогу простежити весь процес формування умінь – від найпростіших до складних та вмінь найвищого рівня, які співвідносяться з відповідними рівнями, закладеними в Критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів. Критерії – окремий документ, в якому докладно розписано вимоги до знань, умінь і навичок учнів з усіх аспектів володіння мовою, та методика їх оцінювання.

Створенню програми передували теоретичні дослідження усіх аспектів мовної освіти, їх широке обговорення педагогічною громадськістю, практична апробація провідних ідей запропонованої системи навчання.

Програма реалізує сучасні підходи до мовної освіти, закладені у двох концепціях – Концепції вивчення української мови в 5–12 класах загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання (ж. “Українська мова і література в школі”. – №5. – 2002) та Концепції підручника української мови для ЗНЗ з російською мовою навчання (ж. “Дивослово”. – №4. – 2002), які передбачають глибокі кардинальні зміни усєї системи оволодіння мовою відповідно до іншої геополітичної та мовної ситуації, нових пріоритетів, критеріїв, ціннісних орієнтацій, перспектив суспільного розвитку. Головною при цьому стає життєва адекватність освіти, її орієнтація на задоволення потреб і культурних запитів особистості, пов’язаних із практичною діяльністю, духовним життям, комунікативними інтересами. Пропонована система заснована на синтезі кількох підходів – особистісного, діяльнісного, комунікативного, культурологічного, емоційно-смыслового.

Програма ґрунтується на таких основних принципах:

- 1) практичній спрямованості та комунікативній орієнтації навчання;
- 2) взаємозв’язку у вирішенні комунікативних, освітніх, розвивальних і виховних завдань;
- 3) взаємопов’язаному розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності;
- 4) відборі й організації навчального матеріалу відповідно до вимог мовознавства з урахуванням функціонального підходу, а також специфіки оволодіння українською мовою російськомовними учнями;
- 5) наступності між початковою й основною, основною та старшою ланками, а також між класами основної і старшої школи.

Мета вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з російською мовою навчання полягає у створенні оптимальних умов для становлення духовно багатой особистості, яка володіє уміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися виражальними засобами української мови, її видами, типами, стилями, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності, вільно орієнтується у всезростаючому інформаційному потоці, вміє формувати й обстоювати власну думку, громадянську позицію щодо тих чи інших подій і явищ (у тому числі суспільних), давати їм адекватну оцінку, самонавчатись і самовдосконалюватись.

Оскільки оволодіння мовою – важлива складова соціально-культурної діяльності, мовна освіта повинна ставити за мету:

- а) навчити розуміння нової культури (міжкультурного взаєморозуміння);
- б) оволодіти міжкультурною комунікацією, тобто вмінням спілкуватися з носіями іншої культури.

Сформульована мета потребує розв’язання таких **завдань**:

- 1) вироблення стійкої потреби у вивченні української мови;

- 2) формування і розвиток умінь і навичок спілкування, вільного вираження думок і почуттів у різних сферах приватного і суспільного життя на основі засвоєння базових мовленнєвих знань, вироблення умінь і навичок комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях під час сприймання, відтворення і створення висловлювань; оволодіння культурою мовлення;
- 3) формування в учнів базових орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних умінь і навичок на основі засвоєння норм української літературної мови, її виражальних засобів;
- 4) вироблення умінь сприймати мову як мистецьке явище, що має естетичну цінність;
- 5) формування гуманістичного світогляду, духовного світу учнів, їхніх моральних і естетичних переконань, громадянських рис патріота України на основі засвоєння українських національних та загальнолюдських цінностей шляхом прилучення через мову до культурних надбань українського народу в контексті культури світової.

Відповідно до концептуальних засад, мети і завдань курсу у програмі визначено **зміст навчання української мови** для 5–12 класів, який **структуровано за чотирма взаємозв'язаними лініями – мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною (стратегічною).**

Згідно з Державним стандартом загальної середньої освіти України **мовленнєва** змістова лінія забезпечує вироблення і вдосконалення умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі); **мовна** – засвоєння учнями системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини та формування мовних умінь і навичок; **соціокультурна** – засвоєння українських та загальнолюдських культурних і духовних цінностей, норм, які регулюють стосунки між поколіннями, статтями, націями, сприяють естетичному і морально-етичному розвитку; **діяльнісна** (стратегічна) – формування загальнонавчальних умінь і навичок учнів, опанування стратегій, які визначають мовленнєву діяльність. Зазначені змістові лінії у комплексі формують **комунікативну компетенцію** особистості.

Основне призначення **мовленнєвої змістової лінії** полягає у визначенні змісту роботи щодо формування в учнів комунікативної компетенції, суть якої розкривається у формулюванні мети курсу. Комунікативний блок програми презентує функціональну систему мовлення, представлену мовленнєвою діяльністю в єдності чотирьох її складових – слухання, читання, говоріння і письма. Ця змістова лінія включає зміст навчальної мовленнєвої діяльності, куди входять відомості про мовлення та перелік основних видів робіт за кожним із видів мовленнєвої діяльності, а також навчальні досягнення учнів.

Принципово новим у програмі є те, що мовленнєва змістова лінія реалізується комплексно, інтегративно і передбачає взаємозв'язаний гармонійний розвиток умінь і навичок учнів у чотирьох видах мовленнєвої діяльності. Заповнено “білі плями” у змісті мовленнєвого блоку традиційної системи на-

вчання мови, де не було передбачено роботи з формування навичок аудіювання й читання, а також діалогічного мовлення. Цим самим ліквідовано розрив між вимогами Державного стандарту загальної середньої освіти України, Критеріїв оцінювання навчальних досягнень з української мови учнів 5–12 класів ЗНЗ з російською мовою навчання до володіння цими видами мовленнєвої діяльності і нерозробленим змістом навчання.

Відповідна система роботи з аудіювання, читання і розвитку діалогічного мовлення, а також вимоги до володіння цими важливими видами мовленнєвої діяльності знайшли відображення у новій програмі. Перелік необхідних знань і вмінь диференційовано за чотирма видами мовленнєвої діяльності. Оскільки уміння і навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності формуються на кожному уроці, а не лише на спеціальних уроках розвитку мовлення, зміст і результати навчання аудіювання, читання, говоріння і письма подано окремими блоками, а не прив'язано до видів робіт (написання переказів, творів). Пильнішу увагу, ніж у традиційному навчанні мови, приділено вдосконаленню змісту, структури та мовного оформлення усних і письмових висловлювань учнів.

Мовна змістова лінія визначає особливості фонетичної, лексичної, словотворчої, граматичної та правописної систем української літературної мови. Вона включає актуальні питання функціонування української мови, теоретичні відомості про систему мови, її рівні й аспекти, ключові поняття фонетики, лексикології, фразеології, будови слова і словотвору, морфології, синтаксису, орфографії і пунктуації.

Обсяг теоретичних відомостей наближається до курсу української мови як рідної. Об'єктивною підставою для цього є спільність предмета вивчення (українська мова), близькість мов, високий рівень загального розвитку і мовленнєвих здібностей російськомовних учнів. Ефективність такого підходу підтверджена узгодженням відповідних програм, багаторічною шкільною практикою, результатом чого є належний рівень володіння державною мовою російськомовними учнями. Матеріал мовного змістового блоку систематизується на лінійній основі з деякими відступами (вони зумовлені необхідністю посилення функціонального підходу), зберігаючи в основному структуру теоретичної частини курсу української мови як рідної.

Збільшення навчального часу дало змогу дещо розвантажити курс, більше уваги приділити мовленнєвому розвитку учнів, збалансувати засвоєння мовної теорії та формування практичних умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності.

Посилено увагу до стилістичних можливостей мовних одиниць різних рівнів. У кожному розділі лінгвістичного блоку програми курсивом виділено питання культури мовлення, де визначено зміст роботи над нормами української літературної мови, зокрема тими, які становлять труднощі для російськомовних учнів з огляду на вплив рідної мови. Мовна змістова лінія ґрунтується на вченні про мову як систему систем і передбачає відповідне

пред'явлення теоретичного матеріалу, що сприяє оптимізації його засвоєння (факти, викладені в системі, запам'ятовуються краще, ніж набір розрізаних фактів). Комунікативна орієнтація навчання, в свою чергу, зумовлює необхідність поєднання різнорівневих та різноаспектних мовних явищ, оскільки у мовленні вони функціонують комплексно, в тісному взаємозв'язку.

Закладений у згаданих вище концепціях і реалізований у програмі новаторський підхід до вивчення мовної теорії полягає в її засвоєнні на основі зв'язних текстів різної тематики, насичених виучуваними мовними явищами. Безперечні переваги такої системи в тому, що мовні одиниці подаються не абстраговано, ізольовано, як це було досі, а в їх природному мовному оточенні, безпосередньому функціонуванні у мовленні. Текст слугує відправним мотиваційним моментом для аналітичної роботи над знаходженням виучуваних мовних одиниць і явищ, з'ясуванням їх взаємозв'язків з іншими елементами мовної системи, спостереженням над функціонуванням у мовленні та подальшої конструктивної і творчої роботи з відпрацювання відповідних мовних і мовленнєвих умінь і навичок. Система комплексних завдань на основі тексту дає змогу побіжно повторювати вивчений раніше теоретичний матеріал і вдосконалювати набуті на попередніх уроках практичні уміння й навички.

Програма старших (10–11) класів передбачає ще інтенсивнішу роботу з піднесення культури мовлення учнів, що дасть змогу вдосконалити уміння вільно оперувати мовними знаннями, зробити їхнє мовлення більш унормованим, точним, багатим, виразним, стилістично диференційованим.

Впровадження курсу “Основи публічного мовлення” в 12-му класі має на меті відродити кращі традиції навчання красномовства – ефективної мовленнєвої комунікації. Сьогоднішній інтерес до питань публічного мовлення викликаний насамперед соціальним замовленням суспільства на особистість, здатну до ефективної комунікації незалежно від її соціального статусу в умовах пріоритету сили переконання над владою наказу. Програма курсу “Основи публічного мовлення” включає питання побудови і мовного оформлення висловлювань різних стилів, типів і жанрів, специфіки публічного мовлення.

Програмою передбачено, що впродовж усього періоду навчання в полі зору вчителя перебуватимуть факти і явища української мови, які мають істотні або несуттєві розбіжності з аналогами в рідній, а також специфічні, властиві лише виучуваній мові, питання культури мовлення, пов'язані з впливом російської мови. Опора на рідну мову учнів при вивченні української здійснюватиметься через словникову (в тому числі термінологічну) роботу, відповідне формулювання запитань і завдань, систему спеціальних вправ на спостереження, порівняння, переклад тощо.

У програмі вказано на необхідність здійснення **міжпредметних зв'язків**, найприроднішими з яких є зв'язки курсу мови з літературою та образотвор-

чим мистецтвом. Опора на вже відомі учням поняття дасть змогу уникнути дублювання, глибше усвідомити виучуваний матеріал.

Соціокультурна змістова лінія втілює один з основних концептуальних підходів до мовної освіти. Вона стосується соціокультурних умов користування мовою і пов'язана зі знаннями та вміннями, необхідними для реалізації соціального аспекту використання мови. Ця змістова лінія ґрунтується на суспільній та культураносній функціях мови, відображує взаємозалежний зв'язок: людина – суспільство – мова – культура і полягає у вивченні мови в контексті приватного і суспільного життя, представленій нею та відображеної у ній культури, системи цінностей, взаємозв'язків із культурними надбаннями народів світу.

Культурологічний блок програми включає відомості, які розкривають феномен людини, людства, України й українства в їх самобутності і всепланетарності водночас (основні світоглядні ідеї, ідеали, морально-етичні уявлення, естетичні уподобання, особливості менталітету різних етносів і зокрема українців, матеріали, пов'язані з історією, географією, екологією, матеріальною і духовною культурою тощо). Основні національні культурні й суспільні цінності, які сьогодні набувають універсального, загальнолюдського характеру, закладають інтеграційну основу навчання, виховання і розвитку учнів засобами української мови.

Соціокультурна лінія повністю відповідає вимогам Державного стандарту і реалізується у відповідному розділі програми, де її зміст представлено у вигляді проблематики, що знайде відображення у змістовому екстралінгвістичному наповненні підручника, як це показано на прикладі 5 класу. З огляду на зазначену в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти складність шкалування аспектів соціокультурної компетенції в програмі подано лише уміння, пов'язані з деякими соціальними стосунками і правилами ввічливості.

Соціокультурна лінія, яка регламентує тематико-змістову основу розвитку і вдосконалення мовлення учнів (зміст), тісно пов'язана з мовною, яка визначає його формальний бік – мову (форму). Синтез цих змістових ліній здійснюється на основі тексту, який становить єдність змісту і форми. Під час роботи над текстом інтегровано реалізуються також освітні завдання мовленнєвої та стратегічної змістових ліній.

Діяльнісна змістова лінія становить багатомірну систему найважливіших інтелектуальних умінь і навичок, необхідних для формування загальної культури учнів, їх готовності до пізнавальної і творчої діяльності та саморозвитку. Становлення цих умінь, які є невід'ємною складовою формування мовних і мовленнєвих умінь і навичок, відбувається переважно на уроках рідної мови. У зв'язку з тим, що система формування загальнонавчальних умінь і навичок докладно розроблена у програмах з російської мови як рідної, їх перелік подано в узагальненому вигляді в кінці кожного класу.

Вивчення кожної теми, яка становить органічну єдність мовної теми та вираженого в тексті екстралінгвістичного змісту, відбувається в кілька етапів:

- 1) мотивація до вивчення матеріалу;
- 2) сприймання на слух (аудіювання), читання тексту, робота над його змістом, у процесі якої відбувається природне (а не привнесене ззовні) формування ціннісних орієнтацій та особистісних якостей учнів;
- 3) виокремлення й дослідження мовної форми, за допомогою якої виражено екстралінгвістичний зміст, в аспекті виучуваної мовної теми;
- 4) опрацювання мовної теорії, виведеної на основі спостережень над мовним матеріалом, формування мовних і мовленнєвих умінь і навичок;
- 5) підбиття підсумків уроку, домашнє завдання з коментарем учителя щодо його виконання.

У програмі подано орієнтовний розподіл навчального часу. Учителеві надається право у разі потреби вносити до нього необхідні корективи (скорочення кількості спеціальних уроків розвитку мовлення при цьому небажане). Резервний час учитель використовує на свій розсуд.

10 клас

(35 год., 1 год. на тиждень)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(15 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Відомості про мовлення</p> <p>Основні поняття мовлення і спілкування. Види мовленнєвої діяльності, їх взаємозв'язок. Вимоги до культури мовлення: змістовність, логічна послідовність, багатство мовних засобів, виразність, точність, доречність, правильність. Шляхи підвищення особистої культури мовлення.</p> <p>Конспект. Анотація. Відгук. Бібліографія.</p> <p>Аудіювання</p> <p>Слухання–розуміння текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного українського мовлення, фоно-, аудіо-, відеозаписів із застосуванням різних видів аудіювання.</p> <p>Визначення на слух слів і словосполучень, які є “несправжніми друзями перекладача”.</p> <p>Складання плану висловлювання за кількома прослуханими фрагментами тексту.</p> <p>Цільове аудіювання із визначеним завданням (скласти тези, конспект, зробити тематичні</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• будує висловлювання з урахуванням наявних знань, дотримується вимог культури мовлення; систематично працює над підвищенням особистої культури мовлення;• адекватно сприймає усне мовлення в будь-якому пред'явленні; користується різними видами аудіювання;• виділяє на слух найбільш важливу й актуальну інформацію; визначає предмет обговорення й основну тезу в чужому мовленні;• ставить різноманітні проблемні запитання за змістом прослуханого; користується різними способами засвоєння почутого;• визначає жанр усного мовлення та співвідносні з ним елементи композиції; аналізує й оцінює композицію і мовне оформлення чужого мовлення;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
виписки).	
<p>Прослуховування фоно-, аудіо-, відеозаписів з метою підготовки до дискусії на морально-етичну тему із довільним виписуванням окремих думок, цитат, тез, ключових слів.</p> <p style="text-align: center;">Читання</p> <p>Читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням засвоєних стратегій читання.</p> <p>Еквівалентна заміна (вибір з-поміж кількох анотацій тієї, яка найповніше передає зміст тексту).</p> <p>Розуміння фактичного змісту (формулювання порушених/висвітлених у тексті проблем; відповіді на проблемні запитання за змістом; підготовка анотації).</p> <p>Розвиток умінь інтерпретувати прочитане (визначення ступеня повноти висвітлення автором порушеної в тексті проблеми).</p> <p>Визначення пізнавальної цінності прочитаного (складання анотації до тексту із розкриттям його інформативної цінності).</p> <p>Аналіз використаних автором мовних засобів.</p> <p>Відгук про книжку.</p> <p>Складання бібліографії.</p> <p style="text-align: center;">Говоріння</p> <p>Діалог. Ведення діалогу відповідно до запропонованої ситуації із самостійним визначенням його</p>	<ul style="list-style-type: none"> • складає план, тези і конспект прослуханої лекції, доповіді з реконструкцією основних її положень; • розуміє зміст кінофільмів; • помічає і виправляє помилки в усному мовленні; • адекватно сприймає писемне мовлення; користується різними стратегіями читання відповідно до визначених вимог; • виділяє найбільш важливу й актуальну інформацію в прочитаному, користується різними способами її засвоєння; • складає план прочитаного, тези, конспект, анотацію, робить тематичні виписки; • аналізує й оцінює композицію і мовне оформлення тексту; • пише відгук про книжку; • складає бібліографію; • знаходить і усуває недоліки в побудові та мовному оформленні тексту; • коректно й ефективно веде діалог у діапазоні соціокультурної проблематики, використовуючи відповідні мовні

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>теми і змісту.</p> <p>Компонування розроблених мікродіалогів у цілісний тривалий діалог.</p> <p>Складання діалогів для спілкування в умовах ведення дискусії.</p> <p>Розгорнута відповідь на запитання з попереднім переглядом текстових матеріалів.</p> <p>Складання зверненого монологічного висловлювання для заданої ситуації спілкування.</p> <p>Виступ на зборах, семінарах (підготовлений і непідготовлений).</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p>Конспектування висловлювань, що сприймаються на слух.</p> <p>Тематичні виписки, тези, конспект прочитаного (художнього твору, публіцистичної та науково-популярної статей).</p> <p>Перекази із творчим завданням (висловлення власного ставлення до подій, героїв, їхніх вчинків тощо).</p> <p>Твори на морально-етичну тему.</p> <p>Нарис на основі життєвих вражень.</p> <p>Виступ на зборах, семінарах (підготовлений).</p> <p>Відгук про твір мистецтва</p>	<p>засоби і контролюючи мовний аспект спілкування; ініціює, підтримує розмову і реагує на репліки співрозмовника в різних ситуаціях спілкування: виявляє обізнаність/необізнаність із певною проблемою; висловлює припущення щодо імовірності (малоймовірності, неможливості) чогось; висловлює невдоволення діями співрозмовника, спростовує його твердження, виявляє підтримку і т. ін.; пристосовується до зміни напряму розмови;</p> <ul style="list-style-type: none"> • висловлюється майже спонтанно, створює монологічні висловлювання різних стилів, типів і жанрів мовлення з урахуванням ситуації спілкування; доречно й контрольовано використовує засвоєні мовні засоби; коректує усне мовлення відповідно до реакції слухача; • відтворює на письмі готові тексти, ускладнені творчим завданням; • складає тези, конспект, робить тематичні виписки на основі виділення найважливішої, значущої інформації із дотриманням вимог до цього виду роботи; • пише твори вказаних у програмі видів відповідно до прийнятих вимог (добре структуровані, з чітким, точним і зв'язним викладом думок, розгорнутою аргументацією, відповідними прикладами і виділенням значущих думок, визначенням шляхів і способів розв'язання проблеми, логічним висновком та належним мовним оформленням);

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>(картину, скульптуру, архітектурну споруду та ін.).</p> <p>Редагування текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Бібліографія. Анотація.</p> <p>Ділові папери</p> <p>Доручення. Офіційний лист. Вітальний адрес.</p> <p>Переклад</p> <p>Переклад текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення.</p> <p>Переказ-переклад.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • удосконалює написане; • складає бібліографію, анотацію; • оформляє належним чином ділові папери вказаних у програмі видів; • перекладає з російської мови тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення; здійснює переказ-переклад.

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">КУЛЬТУРА МОВИ І СТИЛІСТИКА</p> <p style="text-align: center;">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Роль мови у формуванні особистості. Культура мовлення – важлива складова загальної культури людини; її соціальне й національне значення. Відповідність нормам літературної мови як одна з основних вимог до культури мовлення.</p> <p style="text-align: center;">ПРАВИЛЬНІСТЬ МОВЛЕННЯ (19 год.)</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розкриває роль мови у формуванні особистості; обґрунтовує необхідність додержання культури мовлення як показника загальної культури й рівня інтелектуального розвитку кожної окремої людини і нації в цілому; характеризує основні вимоги до мовлення;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Норми української літературної мови (орфоепічні, лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні, орфографічні, пунктуаційні) (поглиблене повторення й систематизація).</p> <p>ОРФОЕПІЧНІ НОРМИ</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Вимова ненаголошених голосних; вимова приголосних та їх сполучень; вимова звуків у словах іншомовного походження; правильне наголошування слів.</i> Орфоепічні словники. Стилістичні засоби фонетики. <p>МОРФОЛОГІЧНІ НОРМИ</p> <p>Рід і число іменників.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Запобігання помилкам у визначенні роду окремих іменників.</i> Кличний відмінок. • <i>Правильне вживання відмінкових закінчень іменників, іменників у кличному відмінку при звертанні.</i> Синоніміка деяких відмінкових конструкцій. Ступені порівняння прикметників. • <i>Запобігання помилкам у використанні форм вищого і найвищого ступенів.</i> Прикметники твердої і м'якої груп, їх відмінювання. Числівники кількісні й порядкові. • <i>Правильне вживання відмінко-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • дотримується орфоепічних норм в усному мовленні та під час читання; вільно користується орфоепічним словником; помічає і виправляє орфоепічні помилки; • визначає і комунікативно доцільно використовує стилістичні можливості вивчених мовних одиниць в усному мовленні; • правильно вживає частини мови в усному і писемному мовленні, в т. ч. для зв'язку речень у тексті; визначає і комунікативно доцільно використовує стилістичні можливості засвоєних мовних одиниць у мовленні, вживає різні частини мови для вираження синонімічних значень;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><i>вих форм іменників при кількісних числівниках; правильне вживання числівників для позначення дат, часу.</i></p> <p>Відмінювання займенників.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Вживання займенників для зв'язку речень у тексті.</i> Неозначена форма дієслова. • <i>Використання у мовленні дієслів-синонімів.</i> Доконаний і недоконаний види дієслова. • <i>Вживання дієслівних словосполучень, в яких трапляються помилки у формі залежного слова.</i> Часи дієслова. • <i>Правильне наголошування дієслів минулого часу.</i> Способи дієслів. • <i>Вживання одних способів дієслів замість інших.</i> Безособові дієслова. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. • <i>Правильна побудова речень із дієприкметниковими зворотами.</i> Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Безособові дієслівні форми на -но, -то. • <i>Вживання безособових дієслівних форм на -но, -то.</i> Дієприслівниковий зворот. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. • <i>Складні випадки вживання дієприслівників доконаного і недоконаного виду. Правильне вико-</i> 	

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><i>ристання дієприслівників у побудові речень.</i></p> <p>Ступені порівняння прислівників.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Використання прислівників як засобу зв'язку речень у тексті, а також для увиразнення мовлення.</i> <p>Службові частини мови.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Правильне вживання службових частин мови.</i> <p>Стилістичні засоби морфології і словотвору.</p> <p>СИНТАКСИЧНІ НОРМИ</p> <p>Словосполучення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Практичне засвоєння словосполучень, в яких трапляються помилки у формі залежного слова; використання у мовленні синонімічних словосполучень.</i> <p>Речення.</p> <p>Підмет і присудок як головні члени речення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Правильне вживання форм присудка при підметі, вираженому словосполученням.</i> <p>Синонімія форм присудка.</p> <p>Означення, додаток і обставина як другорядні члени речення.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Обставини часу як засіб зв'язку речень в описових і розповідних текстах, їх синоніміка.</i> <p>Стилістична роль означень і порівняльних зворотів у художньому мовленні.</p> <p>Стилістичне значення порядку слів.</p> <p>Синонімія двоскладних і односкладних речень.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • синтаксично правильно буде висловлювання в усній і письмовій формах; використовує синтаксичні конструкції для вираження різних смислових відношень; висловлює той самий зміст за допомогою різних синтаксичних засобів; враховує у мовленні стилістичне забарвлення синтаксичних засобів; корегує власне і чуже мовлення з погляду дотримання синтаксичних норм;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Вживання неповних речень у діалозі.</i> Вставні слова (словосполучення, речення). • <i>Синоніміка вставних слів і речень. Використання вставних слів як засобу зв'язку речень у тексті.</i> Пряма і непряма мова. Діалог. • <i>Синоніміка різних способів передачі прямої мови.</i> Складне речення. • <i>Синоніміка простих і складних речень, складних речень зі сполучниками і безсполучникових.</i> Паралельні синтаксичні конструкції з дієприкметниковими і дієприслівниковими зворотами і підрядними реченнями. Особливості синтаксису розмовного мовлення. <p style="text-align: center;">ПРАВОПИСНІ НОРМИ</p> <p>Найскладніші орфограми. Основні пунктограми у простому й складному реченні, при прямій мові і діалозі.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • пише відповідно до вивчених орфографічних і пунктуаційних правил; обґрунтовує написання; користується орфографічними словниками і довідниками з правопису, синтаксису і пунктуації.
<p>Міжпредметні зв'язки</p> <p>Анафора, епіфора, асонанс, алітерація, рима. Правильне і комунікативно доцільне вживання частин мови, синтаксичних конструкцій та використання їх стилістичних можливостей у художніх творах (література).</p>	

СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Проблематика

Національна самобутність української мови, її багатство і краса.

Історія, сьогодення і майбутнє України.

Матеріальне і духовне. Загальнолюдські духовні цінності.

Освіта. Наука. Література. Мистецтво. Культура. Будівництво й архітектура.

“Як знаходити друзів і впливати на людей”. Дейл Карнегі.

Зовнішня і внутрішня краса людини. Взаємини між юнаком і дівчиною. Дівоча гідність.

Культура молодіжного дозвілля.

Шляхи до життєвої гармонії.

Подорожі. Враження.

Народні традиції і звичаї, поетичність свят і обрядів.

Учень:

- встановлює і підтримує тривалі формальні й неформальні стосунки з носіями мови в усіх сферах приватного і суспільного життя; ефективно користується мовою для реалізації соціальних цілей;
- усвідомлює спільне й відмінне між українською та російською культурами, розпізнає характерні риси української культури, опановує засоби користування нею;
- вчиться визначати і використовувати різні стратегії для контакту з представниками іншої культури;
- вчиться долати міжкультурні непорозуміння і конфліктні ситуації.

ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Учень:

- самостійно планує свою навчальну і самоосвітню діяльність, застосовує раціональні способи її здійснення; користується всіма засвоєними формами контролю й оцінки;
- бере активну участь у колективній пізнавальній діяльності, вчиться керувати навчальною роботою групи в класі;

- удосконалює методику здобуття інформації; здійснює обмін, перевірку та підтвердження накопиченої інформації; узагальнює інформацію з кількох джерел;
- встановлює міжпредметні зв'язки на основі теоретичних знань; користується різними прийомами аналізу і синтезу, застосовує їх до матеріалу міжпредметного характеру;
- опановує довідково-бібліографічну інформацію масової бібліотеки; вдосконалює навички роботи з довідковим апаратом; самостійно добирає необхідні матеріали з певної проблеми; систематично використовує у навчальній роботі науково-популярну літературу, періодику, матеріали радіо- і телепередач.

11 клас

(35 год., 1 год. на тиждень)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(15 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Відомості про мовлення Функціонування мови і сфери спілкування (особиста, публічна, освітня, професійна). Особливості будови і мовного оформлення усних і письмових творів вказаних у програмі видів.</p> <p>Аудіювання Аудіювання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного мовлення носіїв мови із застосуванням різних видів аудіювання. Цільове аудіювання з певною метою (одержати необхідну інформацію для підготовки повідомлення, виступу під час дискусії, монологічного висловлювання до заданої ситуації спілкування). Синхронний переклад озвученого тексту.</p> <p>Читання Читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням засвоєних стратегій читання. Визначення пізнавальної цінності прочитаного (порівняння інформації з двох-трьох джерел</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• використовує здобуті знання під час спілкування, при побудові і вдосконаленні зв'язних висловлювань;• уважно слухає; розуміє розгорнуте усне діалогічне й монологічне мовлення широкої тематики, що звучить у природному темпі, в будь-якому пред'явленні; виділяє необхідну інформацію, критично оцінює й інтерпретує її; користується різними способами засвоєння почутого; помічає особливості мовного оформлення та його недоліки;• читає за визначеними нормами тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням різних видів читання; розуміє, критично оцінює та інтерпретує друкований текст; знаходить і запам'ятовує необхідну інформацію;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>щодо розходження у трактуванні певної проблеми).</p> <p>Встановлення смислового зв'язку між окремими фактами тексту (зображення основних положень тексту у вигляді схеми).</p> <p>Стилістичний аналіз і стилістичне редагування тексту.</p> <p style="text-align: center;">Говоріння</p> <p>Діалог. Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування із самостійним визначенням теми і змісту діалогу.</p> <p>Складання і розігрування діалогів до ситуації спілкування в умовах дискусії.</p> <p>Складання переліку питань та обговорення їх зі співрозмовником.</p> <p>Переказ із творчим завданням.</p> <p>Бесіда, усне розгорнуте повідомлення в заданій ситуації спілкування за попередньо складеними тезами.</p> <p>Підготовка висловлювання з певної теми, зверненого до різних адресатів у різних ситуаціях спілкування.</p> <p>Виступ під час дискусії.</p> <p style="text-align: center;">Письмо</p> <p>Переказ із творчим завданням.</p> <p>Виступ під час дискусії (підготовлений).</p> <p>Твори на суспільно-політичну та морально-етичну теми.</p> <p>Відгук про телепередачу, кінофільм.</p> <p>Редагування.</p>	<p>вчиться здобувати спеціальну інформацію з текстів професійного спрямування; самостійно працює з книжкою та періодикою;</p> <ul style="list-style-type: none"> • переказує тексти, ускладнені творчим завданням; створює діалогічні й монологічні висловлювання з урахуванням ситуації спілкування; висловлює власну думку, аналізує різні погляди на предмет обговорення, обстоює свою позицію, адекватно реагує на аргументацію інших; дотримується мовних, етичних та естетичних норм; пристосовується до зміни напряму, стилю та акцентів у розмові; коректує своє мовлення, враховуючи реакцію співрозмовника; • письмово переказує тексти (в т. ч. ускладнені творчим завданням); • самостійно створює чітко структуровані зв'язні тексти; аналізує, висловлює власну думку про певну подію, ситуацію, прочитаний твір, переглянутий кінофільм (телепередачу); дотри-

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p><u>Ділові папери</u> <i>Звіт про виконану роботу. Протокол (складний). Витяг із протоколу.</i></p> <p><u>Переклад</u> <i>Переклад</i> текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення (у т. ч. без попереднього прочитання). Синхронний переклад.</p>	<p>мується вимог до писемного мовлення;</p> <ul style="list-style-type: none"> • оформляє належним чином ділові папери; вдосконалює написане; • перекладає тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення (у т. ч. без попереднього прочитання); здійснює синхронний переклад;

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">КУЛЬТУРА МОВИ І СТИЛІСТИКА (20 год.)</p> <p style="text-align: center;">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Роль мови у самовираженні й самореалізації особистості. Основні вимоги до мовлення.</p> <p style="text-align: center;">ТОЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ (3 год.)</p> <p>Лексичне значення слова. Багатозначність слова. Точність у використанні лексичних засобів мови. Значення слова в тексті (поглиблене повторення).</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовує роль мови як засобу самовираження й самореалізації особистості; • визначає й уточнює значення слова (в т. ч. у контексті), користується тлумачними словниками української мови; • враховує вимоги точності мовлення при побудові зв'язних висловлювань,

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>• <i>Вживання слів у властивому їм значенні. Попередження лексичних помилок в усному і писемному мовленні.</i></p> <p>Лексична сполучуваність слів. Вимоги до точності слововживання у різних стилях мови. Тлумачні словники української мови (поглиблене повторення).</p> <p>ЛОГІЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ (4 год.)</p> <p>Умови логічності висловлювання (правильний порядок слів, їх лексична і синтаксична сполучуваність, несуперечливість, смисловий зв'язок речень, що стоять поруч). Службові та вставні слова як засіб вираження логічності. Абзац як засіб логічної організації висловлювання. Трьохчастинна побудова тексту (поглиблене повторення).</p> <p>• <i>Попередження змістових помилок у мовленні учнів.</i></p> <p>Вимоги до логічності мовлення у різних стилях. Логічність – одна з найістотніших якостей наукового стилю.</p> <p>ЧИСТОТА МОВЛЕННЯ (3 год.)</p> <p>Чистота мовлення і загальна культура людини. Загальнонавчана лексика. Лексика обмеженого вживання – діалектизми, професіоналізми, жаргонізми, слова-паразити (поглиблене повторення).</p>	<p>корегує власні й чужі тексти з погляду дотримання точності мовлення;</p> <p>• визначає засоби логічності в тексті;</p> <p>• враховує вимоги логічності мовлення під час складання плану, тез, конспектів, побудови зв'язних висловлювань; корегує власний і чужий текст з погляду дотримання логічності мовлення;</p> <p>• визначає сферу використання лексичних засобів мови, правильно вживає їх;</p> <p>• враховує вимоги чистоти мовлення при побудові зв'язних висловлювань; корегує власний і чужий текст з погляду дотримання чистоти мовлення;</p>

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>• <i>Використання у мовленні іншомовних слів.</i></p> <p>БАГАТСТВО МОВЛЕННЯ (3 год.)</p> <p>Синонімія (словотвірна, лексична, фразеологічна, синтаксична, стилістична). Словник синонімів. Фразеологічне багатство мовлення. Словник фразеологізмів. Словотвір – основне джерело збагачення мовлення. Інтонаційне багатство мовлення (поглиблене повторення). Вираження багатства мовлення в різних стилях. Художня література як невичерпне джерело збагачення мовлення.</p> <p>ВИРАЗНІСТЬ МОВЛЕННЯ (3 год.)</p> <p>Виразальні можливості звуків – звукопис, асонанс, алітерація. Виразальні можливості морфем (суфікси суб'єктивної оцінки, архаїчні префікси) (поглиблене повторення). Добір лексики – один із основних засобів увиразнення мовлення. Синтаксичні засоби мовленнєвої виразності. Вимоги до виразності мовлення в різних стилях. Художня література як джерело збагачення мовлення засобами виразності.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • знаходить і використовує у мовленні синонімічні засоби мови; користується словником синонімів української мови, фразеологічним, словником іншомовних слів; • враховує вимоги багатства мовлення при побудові зв'язних висловлювань; корегує власний і чужий текст з погляду багатства мовлення; • визначає звукові, лексичні, синтаксичні (інверсія, риторичне запитання, безсполучникові та сполучникові конструкції) засоби мовленнєвої виразності, використані при створенні текстів різних стилів і жанрів; • враховує вимоги виразності мовлення при створенні зв'язних висловлювань; корегує власний і чужий текст задля надання йому виразності;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ДОРЕЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ (3 год.)</p> <p>Стильова доречність і мовленнєва ситуація: взаємозв'язок мовленнєвої ситуації, ознак стилю і мовних засобів його вираження (поглиблене повторення). Науковий, художній, розмовний, офіційно-діловий, публіцистичний стилі мовлення (поглиблене повторення). Функціональні та експресивні засоби мови.</p>	<ul style="list-style-type: none"> оцінює мовні засоби з погляду доречності їх використання в тому чи іншому стилі мовлення, визначає стилістичну забарвленість засобів мови і можливості їх використання в тексті; вживає у мовленні функціональні та експресивні засоби мови з урахуванням типу, стилю і жанру висловлювання; корегує власний і чужий текст з погляду доречності мовлення.
<p style="text-align: center;">Міжпредметні зв'язки</p> <p>Дотримання вимог до культури мовлення – точності, логічності, чистоти, багатства, виразності, доречності, правильності в художніх творах (література).</p>	

СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Проблематика
<p>Україна – європейська держава.</p> <p>Українська мова і проблеми двомовності в Україні. Багатомовність.</p> <p>Уроки історії і сучасність.</p> <p>Земля – наш спільний дім.</p> <p>Багатогранність і творча суть особистості. Український ідеал: традиційне і сучасне розуміння.</p> <p>Дружба. Любов. Сім'я. Взаємозв'язок поколінь. Культура загальнолюдських і сімейних взаємин.</p> <p>Мистецтво спілкування. Мистецтво критики.</p>

Проблематика

Освіта. Наука. Техніка. Література. Культура. Мистецтво.

Вибір життєвого шляху.

Учень:

- усвідомлює соціокультурні особливості використання мови і враховує їх у своїй мовленнєвій діяльності;
- гнучко й ефективно користується мовою в усіх її аспектах задля досягнення соціальних цілей;
- освоює культурно-посередницькі ролі та функції, посильно долає міжкультурні непорозуміння.

ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Учень:

- здобуває, обробляє, аналізує, класифікує і засвоює інформацію з різних джерел; самостійно розв'язує навчальні завдання; застосовує основні загальнонавчальні, творчі вміння в різних ситуаціях, в тому числі нестандартних; користується основними комунікативними стратегіями, стратегіями співпраці.

12 клас

(58 год., 1–2 год. на тиждень; резервний час – 2 год.)

МОВЛЕННЄВА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

(42 год.)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО МОВЛЕННЯ (12 год.)</p> <p>Поняття про риторику. Риторика як наука про відбір змісту висловлювання, його побудову та особливості мовного оформлення в різних стилях і жанрах мовлення. Загальні відомості про виникнення і розвиток риторики.</p> <p>Вимоги до особистості виступаючого.</p> <p>Види (жанри) виступів (усних і письмових) у різноманітних ситуаціях (побутових, навчальних, виробничих, політичних та ін.).</p> <p>Основні закони риторики. Специфіка публічного мовлення (доцільність, інформативність, логічна правильність, несуперечливість, послідовність, обґрунтованість, виразність, чіткість, точність, стислість, орієнтація на аудиторію).</p> <p>Вибір теми, вид, цільова установка промови, зміст висловлювання. Добір матеріалу і його систематизація. План. Тези, конспект як робочий матеріал для висловлювання. Врахування особливостей аудиторії під час підготовки до</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• сприймає усне і писемне мовлення, користується різними способами засвоєння почутого і прочитаного; відтворює готові тексти; порушує актуальні проблеми, має чітку позицію щодо предмета обговорення; вибирає тему, визначає її межі, створює монологічні висловлювання різних стилів, типів і жанрів з урахуванням особливостей формулювання теми й аудиторії; добирає аргументи, використовує різні способи розкриття теми і прийоми доведення, будує різні за композицією висловлювання, забезпечує їх мовне оформлення відповідно до жанру, стилю, типу і вимог культури мовлення; веде бесіду, дискусію, диспут, полеміку; використовує ефективні прийоми встановлення і збереження контакту з аудиторією, активізації уваги слухачів під час публічного виступу; бере участь у діалозі; користується інтонаційним багатством української мови в усному мовленні; перевіряє результати мовленнєвої діяльності (корегує усне мовлення, вдосконалює написане); дотримується норм українського мовленнєвого етикету;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>виступу і в процесі самого виступу. Композиція висловлювання. Співмірність і взаємозв'язок частин висловлювання. Особливості мовного оформлення висловлювання (див. "Мовне оформлення висловлювання"). Добір мовних засобів залежно від аудиторії, стилю і жанру мовлення.</p> <p>Тембр голосу, висота, темп і паузи як засоби впливу на слухачів. Мовленнєвий етикет під час виступу, проведення бесіди, дискусії, диспуту, полеміки. Засоби активізації уваги слухачів.</p> <p>Удосконалення власного і чужого (усного і письмового) висловлювання.</p> <p style="text-align: center;">Аудіювання</p> <p>Аудіювання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення, природного мовлення із застосуванням різних видів аудіювання.</p> <p>Аудіювання зразків ораторського мистецтва.</p> <p>Цільове аудіювання з метою одержання необхідної інформації для підготовки зв'язних висловлювань.</p> <p style="text-align: center;">Читання</p> <p>Читання текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення із застосуванням різних видів і стратегій читання.</p> <p>Перефразування заголовка за рахунок синонімічних слів і виразів із тексту.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розуміє всі види усного мовлення, яке звучить з природною швидкістю; розрізняє види і жанри публічних виступів; аналізує чуже мовлення щодо його структури, змісту і мовного оформлення; помічає і виправляє недоліки; виділяє, критично оцінює й інтерпретує інформацію, користується різними способами її засвоєння і використання; • читає за визначеними нормами тексти будь-якої складності (крім вузькоспеціальних), користуючись різними видами і стратегіями читання; пристосовує читання до особливостей слухачької аудиторії (ступеня підготовки, зацікавленості темою тощо); знаходить

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Об'єднання окремих фактів у смислове ціле (співвіднесення заголовка зі змістом тексту).</p> <p>Визначення пізнавальної цінності прочитаного з професійного погляду.</p> <p>Прогнозування змісту (завершення незакінченого тексту публіцистичного характеру).</p> <p>Лінгвістичний аналіз тексту.</p> <p>Говоріння</p> <p>Діалог. Складання і розігрування діалогів до ситуації спілкування в умовах дискусії.</p> <p>Переказ прослуханого монологічного висловлювання від імені оратора.</p> <p>Трансформація тексту відповідно до пропонованих обставин (зміни співрозмовника, комунікативної мети, змісту тощо).</p> <p>Переказ із творчим завданням.</p> <p>Розгорнуте повідомлення в науковому, публіцистичному стилі за попередньо складеними тезами, конспектом.</p> <p>Виступ публіцистичного характеру з використанням прийомів риторичної майстерності.</p> <p>Виступ під час бесіди, дискусії, диспуту, полеміки.</p> <p>Відповідь на екзамені.</p> <p>Письмо</p> <p>Переказ із творчим завданням.</p> <p>План розгорнутого усного виступу на суспільно-політичну тему (в т. ч. по радіо, телебаченню тощо).</p>	<p>необхідну інформацію (в тому числі спеціальну в текстах професійного спрямування); критично оцінює та інтерпретує її, користується різними способами засвоєння і використання; самостійно працює з літературою та періодикою;</p> <ul style="list-style-type: none"> • бере участь у діалозі, дотримуючись загальноприйнятих мовних, етичних та етикетних норм і правил; висловлюється вільно і спонтанно; продукує чітке зв'язне мовлення з ефективною логічною структурою, яка дає змогу адресатові завважити і запам'ятати значущі положення, факти; корегує своє мовлення в процесі говоріння, враховуючи реакцію співрозмовника; • складає перекази, твори, оформляє ділові папери вказаних у програмі видів відповідно до прийнятих вимог; удосконалює написане;

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Тези, конспект публічного виступу з використанням різних джерел інформації.</p> <p>Доповідь і реферат на теми, пов'язані з виучуваними предметами (із залученням науково-популярної літератури).</p> <p>Перелік запитань до прес-конференції.</p> <p>Твір на суспільно-політичну, морально-етичну теми (в жанрі нарису, проблемної статті, репортажу).</p> <p>Відгук на спектакль, концерт.</p> <p>Редагування.</p> <p>Ділові папери</p> <p>Автобіографія. Заява (вмотивована). Характеристика. Особова справа. Резюме.</p> <p>Переклад</p> <p>Переклад текстів різних стилів, типів і жанрів мовлення (у т. ч. без попереднього прочитання).</p> <p>Синхронний переклад.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • перекладає тексти різних стилів, типів і жанрів мовлення, добираючи відповідні мовні засоби; здійснює синхронний переклад.

МОВНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">ВСТУП (1 год.)</p> <p>Українська мова в світовому інформаційному просторі.</p> <p style="text-align: center;">МОВНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИСЛОВЛЮВАННЯ (10 год.)</p> <p>Добір мовних засобів залежно від стилю мовлення. Мовні засоби створення тексту. Контекстуальні синоніми. Роль антонімів. Парافраза як засіб розгортання теми висловлювання.</p> <p>Експресивно-виражальні засоби мови. Тропи. Риторичні фігури: риторичне запитання і звертання, вставні і вставлені конструкції, синтаксичний паралелізм і антитеза, анафора, інверсія: використання їх у різних стилях мовлення, особливості інтонування. Слова-паразити. Особливості лексики і синтаксису експресивного мовлення.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none">• визначає місце і перспективи української мови у світовому інформаційному просторі;• здійснює мовний аналіз текстів різних стилів і жанрів; розрізняє стилістичні варіанти мовних засобів, визначає доцільність їх використання у текстах різних стилів і жанрів мовлення; розрізняє нормативне і ненормативне використання мовних засобів;• використовує різні мовні засоби у власних усних і письмових висловлюваннях залежно від мети і завдань спілкування;• орфографічно і пунктуаційно правильно записує текст; удосконалює написане.
<p>Міжпредметні зв'язки</p> <p>Експресивно-виражальні засоби мови в художніх творах (література).</p>	
<p style="text-align: center;">ПОВТОРЕННЯ В КІНЦІ РОКУ (3 год.)</p>	

СОЦІОКУЛЬТУРНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Проблематика

Україна на карті світу.

Конституція України. Мовні права й обов'язки громадян.

Внутрішня і зовнішня політика України. СНД. ЮНЕСКО, ООН, РЄ. ЄС. НАТО.

Сторінки історії.

Екологія Землі і наше майбутнє.

Бережімо собори наших душ!

Соціально-економічні проблеми та шляхи їх вирішення.

Науково-технічний прогрес.

Сучасне містобудування й архітектура.

Краса і мода.

Засоби масової інформації та комунікації.

Вибір життєвого шляху.

Учень:

- гнучко й ефективно користується мовою в усіх її аспектах для досягнення соціальних цілей;
- через розуміння етнокультурної, географічної, соціально-економічної та ін. різноманітності обстоює рівність, справедливість, толерантність та інші громадянські цінності суспільства;
- посилено виконує роль посередника між українською та російською культурами; попереджує і долає міжкультурні непорозуміння; дотримується загальноприйнятих норм соціальної поведінки.

ДІЯЛЬНІСНА ЗМІСТОВА ЛІНІЯ

Учень:

- працює зі значним обсягом різноманітної інформації, самостійно здійснює її пошук, обробку, аналіз і зберігання;
- самостійно розв'язує навчальні завдання, застосовує основні загально-навчальні, творчі вміння у різних ситуаціях (в т. ч. нестандартних);
- користується основними комунікативними стратегіями, стратегіями співпраці.

Укладачі:

***Н. В. Бондаренко, О. М. Бєляєв,
Л. М. Паламар, В. Л. Кононенко***